

Kratki osvrt na pojedine karakteristike i probleme stanovništva Đakovštine

MARIJA AUGUSTINOVIĆ, prof.
II. gimnazija, Osijek

SAŽETAK

Na osnovi posebnih prirodnih osobina i društvenih karakteristika u ovom radu izdvojene su općine prigorske i ravničarske Đakovštine, te grad Đakovo u okviru kojih se primjenjuju definirani i proučavani problemi stanovništva Hrvatske uz sakupljenu statističku građu u izvornom i prerađenom obliku.

Uvod

Zadnjih godina jako se puno govori i piše u okviru različitih struka i zanimanja o problemima demografskih kretanja u Hrvatskoj. Svi smo manje-više upoznati da je Hrvatska unutar bivšeg jugoslavenskog prostora imala najnepovoljnije demografske prilike, koje obilježava polarizacija stanovništva s velikom koncentracijom stanovništva u velikim gradskim centrima i regijama, i s gubljenjem stanovništva, tj. demografskim pražnjenjem u većini prostora Hrvatske. Približavanjem »nultom prirastu« Hrvatska je zakoračila u postranzicijsku fazu a posljedica je prirodnog pada stanovništva, tj. ujednačeno niske stope nataliteta i prirodnog priraštaja uz visoke stope mortaliteta, tako da nema ni prostu reprodukciju stanovništva. Naglo starenje stanovništva sužava demografske temelje i širenje depopulacijskih procesa postala je naša stvarnost, a

u budućnosti to će donijeti još više problema, uglavnom socijalne i ekonomske prirode.

Hrvatska je u poslijeratnom periodu imala stalno ekonomsku emigraciju u inozemstvo i jako preseljavanje stanovništva na relaciji selo-grad, koji je rezultirao naprasnom urbanizacijom velikih makroregionalnih centara i svim problemima koji su vezani uz stihijsku urbanizaciju. Uzrok emigracija i velikih preseljavanja sela u grad objašnjavamo neskladom razvoja industrije i poljoprivrede. Industrijski razvoj bio je izjednačen s gospodarskim i postao je nositelj općeg razvoja, koncentriran u velikim gradovima. To je bilo pogrešno jer je nositelj razvoja trebala biti industrija koju prati razvijena i intenzivna, a ne zapostavljena poljoprivreda. Usprkos stalnoj emigraciji Hrvatska je imala pozitivnu migracijsku bilancu, tj. stalno se pomlađivala doseljenim, uglavnom mladim stanovništvom iz BiH.

Hrvatska zadnjih godina provodi poticajnu ili pronatalitetnu populacijsku politiku kao i većina europskih zemalja, s naglaskom i davanjem prednosti prostorima nastradalim u ratu, a koji su i prije rata bili demografski poluprazni.

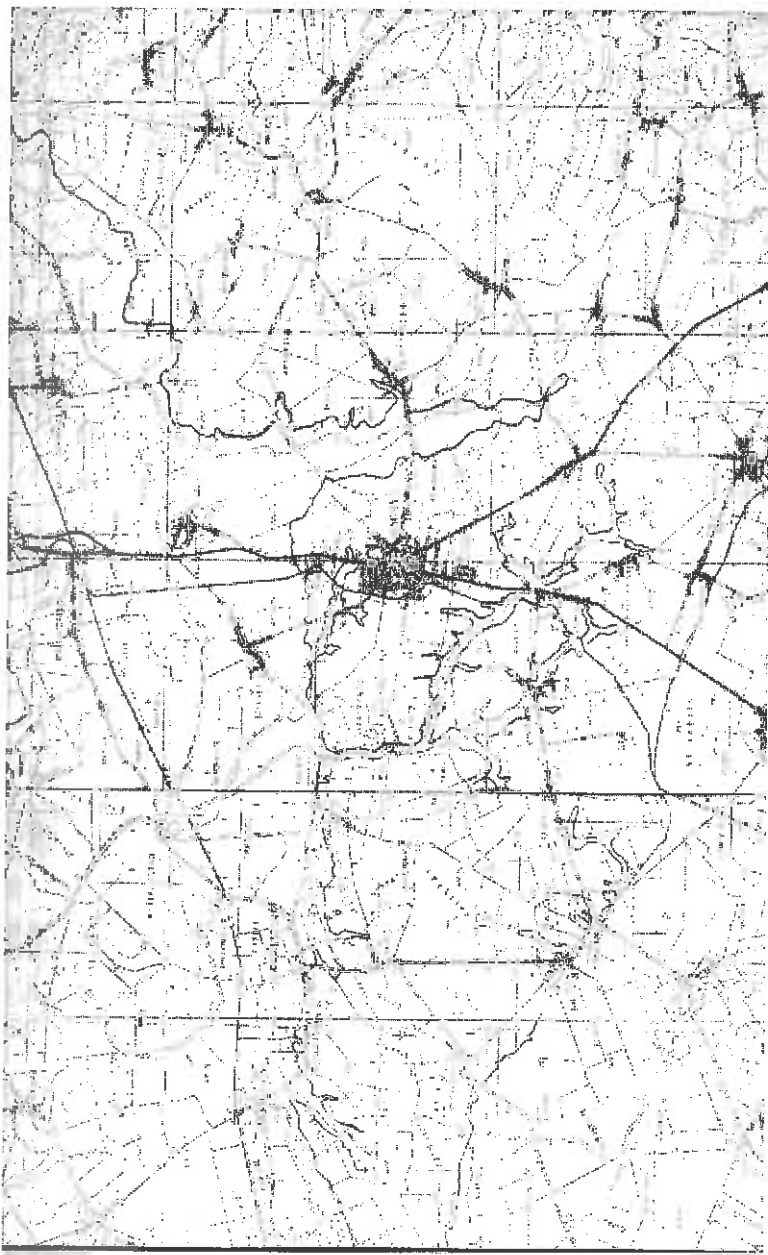
Gledajući iz perspektive stanovnika Đakova, manjeg grada, čini nam se da su ti problemi daleko od nas jer smo stalno okruženi novim doseljavanjem i duboko u podsvijesti nam leži misao o Đakovštini kao tradicionalnom imigracijskom prostoru. Uz to imamo u vidu i spoznaju da su manji gradovi u Hrvatskoj najvitalniji nositelji bioreprodukcije stanovništva Hrvatske. No, krenemo li na bilo koju stranu iz Đakova, uočiti ćemo u seoskom pejzažu elemente depopulacijskih i staračkih prostora. I onda nam se javi pitanje kako se moglo dogoditi da tako lijepe pejzaže, oranice i šume napusti toliko stanovništva, a naše srce ispuni se tugom i sjećanjem na neka stara vremena djetinjstva kada su sela bila puna života.

Cilj ovog rada je definirane i proučavane probleme stanovništva na republičkoj razini primijeniti na prostorno manjoj jedinici, tj. Đakovštini, te staviti na uvid statističku građu u izvornom i prerađenom obliku.

Đakovački kraj ili Đakovština - pojam i položaj

U geografiji postoji nekoliko načina izdvajanja regija i područja. Prvi i nezaobilazan način je princip homogenosti koji obuhvaća razlikovanja prostora na osnovi tipa reljefa, klime, tla i vegetacije. Na osnovi ovog principa prostor Istočne Hrvatske (Slavonije) ima osobine pravog panonskog i peripanonskog prostora. Đakovački kraj nalazi se na prijelazu panonskog u peripanonski prostor, te možemo izdvojiti ravničarsku i prigorsku Đakovštinu. Ravničarska Đakovština je dio pravog panonskog prostora koji u reljefnom smislu obuhvaća uzvišeniji i

ocjediti i ravnjak od 100 m nadmorske visine i uski pojas aluvijalnih ravni i terasa Vuke na sjeveru i južne Bosutske nizine s pritocima Breznice, Kaznice i Jošave (manje od 100 m nadmorske visine).

Slika 1.

Primarna vegetacija močvarnih šuma u nizinskom aluvijalnom dijelu je nestala i stvorila je, uz melioracije, kulturni pejzaž. Ekološki i poljodjelski povoljniji ravnjak s podzolastim zemljištima rano je privukao pučanstvo koje je iskorištavalo šumske površine, pa su do danas izvorne šume hrasta, graba i brijesta uglavnom nestale. Uz tla za poljoprivrednu proizvodnju na ravnjaku pogodovala je povoljna količina padalina (oko 736 mm) s max. u lipnju, tj. na prijelazu proljeća u ljeto. Na ravnjaku i prijelazu ravnjaka u aluvijalnu nizinu nastala su i prva naselja. Peripanonski prostor Istočne Hrvatske (Slavonije) pruža se od rijeke Ilove preko Psunja, Papuka, Požeške gore, Dilja i Krndije. Prigorska Đakovština je brežuljkast kraj na krajnjim obroncima Dilja i Krndije, koje odvaja riječni tok i dolina Breznice.

U povijesnom smislu Đakovština ili đakovački kraj je prostor crkvenog vlastinstva kojemu su nakon odlaska Turaka i osnivanjem Vojne krajine oduzeta sela na jugu vlastinstva: Mikanovci, Strizivojna, Vrpolje, Čajkovci, Andrijevi, Perkovci i Topolje. Strizivojna je nakon 1953. pripojena općini Đakovo, a ostala naselja danas su pod funkcionalnim utjecajem Slavenskog Broda, a Stari Mikanovci Vinkovaca. Općina Đakovo okupljala je kao mikroregionalni centar sva ostala naselja Đakovštine.

Nakon novog političko-teritorijalnog ustrojstva Hrvatske prostor bivše općine Đakovo podijeljen je na grad Đakovo i devet općina. U ovom radu zbog različitih trendova u naseljavanju, strukturi, broju stanovnika i demografskih kretanja izdvojena je ravničarska i prigorska Đakovština te grad Đakovo. Općine ravničarske Đakovštine su: Gorjani, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna i Viškovci, a prigorske: Drenje, Levanjska Varoš i Trnava. Gradu Đakovu pripadaju: Selci, Piškorevci, Novi Perkovci, Budrovci, Đurđanci, Ivanovci, Kuševac i udaljenije Široko Polje.

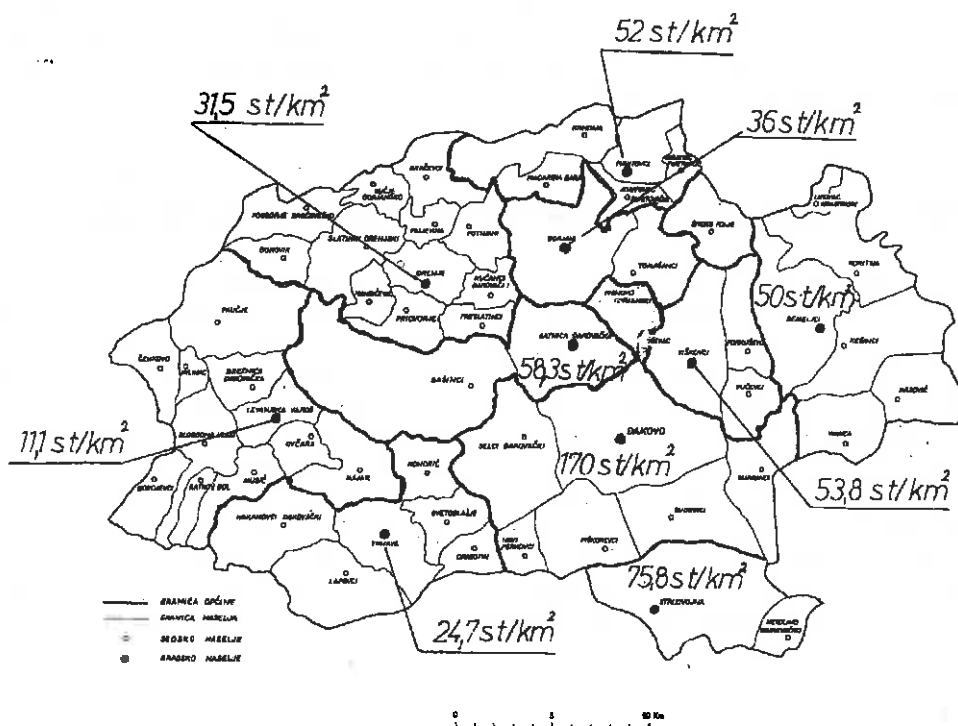
Sela Šodolovci i Koprivna po novom teritorijalnom ustrojstvu sastavni su dio općine Semeljci. U ovom radu ona nisu uključena jer nikada nisu bila sastavni dio đakovačkog kraja, a funkcionalno su vezana za Osijek. Osim funkcionalne usmjerenosti prema Osijeku razlikuju se od đakovačkog kraja i po nacionalnom sastavu pučanstva u kome je većinsko srpsko stanovništvo, naseljeno uglavnom nakon Prvog svjetskog rata i kasnije.

Gustoća naseljenosti

Gustoća naseljenosti Đakovštine rezultat je uvjeta prirodne osnove i društveno gospodarskih kretanja. Povoljni prirodno-geografski uvjeti na ravnjaku za poljoprivrednu proizvodnju bili su u prošlosti faktor privlačenja i doseljavanja

stanovništva, tj. u agrarnom društvu Đakovština je bila vrlo privlačan prostor jer ima oranice i šume.

Današnja gustoća naseljenosti je 66,2 st./km, manja je od gustoće naseljenosti Hrvatske (84,0 st/km) i Istočne Hrvatske (80,4 st/km). Uzrok takve situacije je nebriga i nepovoljni društveno-gospodarski procesi koji su pratili naš kraj, ali isto tako i cijelu Hrvatsku nakon rata, kada je cilj bila industrijalizacija zemlje, a zapostavljena je poljoprivreda, naša primarna gospodarska grana. Veliki centri su privlačili mladu radnu snagu, a nedostatak ulaganja u prehrambenu industriju koja je logičan nastavak poljoprivredne proizvodnje, uz drvo i glinu našeg jedinog prirodnog bogatstva, doveli su tijekom godina do sve rjeđe naseljenosti.

Grafikon 1. – Gustoća naseljenosti Đakovštine po općinama

U okvirima Đakovštine ističe se većom gustoćom grad Đakovo i pripadajuća okolna naselja sa 170 st./km. Znatno manja gustoća je u ravničarskoj s 52,5 st./km. Od tog prosjeka gušće je naseljena općina Satnica Đakovačka sa 58,3 st./km zbog blizine Đakova i Strizivojna sa 75,8 st./km zbog položaja na glavnom željezničkom pravcu.

Najniži prosjek naseljenosti s 36,1 st./km ima općina Gorjani. Prigorska Đakovština s 22,2 st./km svrstava se u rjeđe naseljene prostore Hrvatske. Posebno je uočljivo 11,1 st./km u općini Levanjska Varoš što je posljedica dugotrajnog perifernog i izoliranog položaja toga prostora u odnosu na Đakovo.

Iz ovih podataka vidljivo je da će se prostorna polarizacija (koncentracija stanovništva u Đakovu i iseljavanje iz agrarnih prostora) nastaviti i u budućnosti, te da će biti još izraženija jer ostavlja ostarjeli, neproduktivan i u trendu izumiranja agrarni prostor. Problem revitalizacije, posebno prigorskog dijela, bit će sve teži i u cijelosti nikad ostvarljiv jer će se u skoroj budućnosti pojaviti nedostatak radno-aktivnog stanovništva.

Iz tabele br. 1. vidi se da je ravničarska Đakovština najgušće bila naseljena 1961. Kada je još bila prisutna agrarna imigracija, a poljoprivreda još najvažnija privredna grana Hrvatske, najveće demografsko pražnjenje ima prigorska Đakovština s 38.5 st./km² u 1948. na 22.2 st./km² u 1991.

Tablica 1. – Kretanje gustoće naseljenosti Đakovštine nakon II. svjetskog rata (st./km²)

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Grad Đakovo	97.1	102.5	119.7	146.0	157.8	170.5
Ravničarska	59.8	61.3	63.7	60.6	54.1	52.56
Prigorska	38.5	39.3	36.7	31.2	25.7	22.2
Đakovština ukupno	56.9	61.0	65.4	67.8	65.4	66.2

Izvor: Rezultati popisa stanovništva za svaku godinu

Kretanje broja stanovnika od prvog popisa stanovništva 1857. g. do 1991. g.

Na području Đakovštine pri prvom popisu stanovništva 1857. g. utvrđeno je 24.292 st. Današnje teritorijalno područje grada Đakova imalo je 7.369 st. od čega je samo 2.360 ili 32% živjelo u Đakovu, malom obrtničkom i crkvenom središtu. Danas taj omjer iznosi čak 67% u korist samog gradskog naselja i posljedica je deagrarizacije okolnog poljoprivrednog područja i jačanja funkcija grada.

**Tablica 2. – Kretanje broja stanovnika prema popisima stanovništva po naseljima u okviru
 današnjih općina**

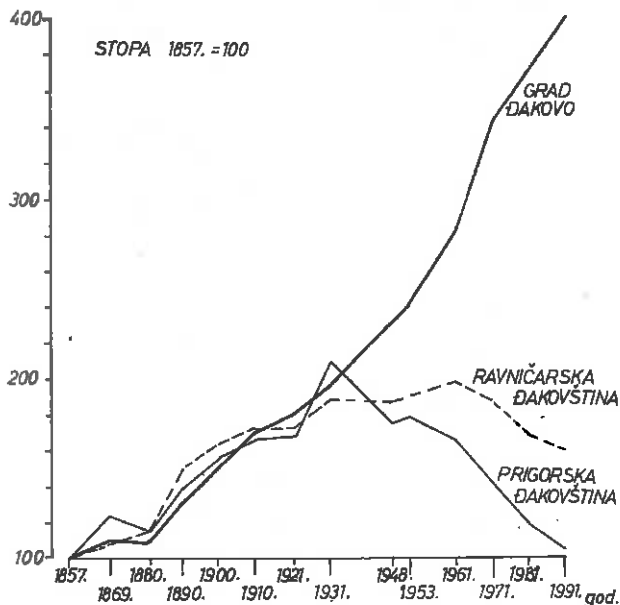
		1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
GRAD ĐAKOVO	Budrovci	1534	1328	1178	1181	1186	1388	1311	1514	1754	1810	1847	1661	1609	1538
	Đakovo	2360	3259	3755	4358	5484	6304	6765	7339	8890	9573	12077	15987	18105	20317
	Đurdanci	477	488	470	613	689	691	663	765	784	869	927	823	755	660
	Ivanovci	315	400	375	486	567	597	612	618	662	695	706	725	767	845
	Kuševac	-	-	-	14	8	5	5	-	127	159	266	739	913	925
	Novi Perkovci	307	307	255	290	297	346	352	390	412	415	410	395	369	352
	Piško- revci	1090	1085	856	953	1182	1401	1488	1514	1728	1722	1984	2020	1776	1805
	Selci	774	782	720	1064	1259	1262	1311	1458	1566	1628	1703	1930	2022	2064
	Š. Polje	512	590	456	652	670	769	757	817	879	859	920	871	988	987
Ukupno Grad Đakovo		7369	8239	8085	9611	11342	12763	13264	14415	16800	17729	20840	25251	27304	29493
Op. Gor.	Gorjani	1137	1471	1663	1737	1707	1911	1807	2132	1936	1886	1965	1616	1361	1267
	Tomašanci	498	611	589	695	885	873	906	984	1026	913	1013	887	736	649
Ukupno općina Gorjani		1635	2082	2252	2432	2592	2784	2713	3116	2962	2799	2978	2503	2097	1916
Op. Punitovci	Josipovac	-	-	-	432	578	559	590	685	856	882	888	912	927	858
	Jurjevac	-	-	-	201	259	355	404	436	493	528	409	345	364	316
	Krndija	-	-	-	1059	916	1016	1151	1399	420	707	365	291	169	112
	Punitovci	659	832	789	869	878	943	882	926	955	1018	943	829	809	741
Ukupno općina Punitovci		659	832	789	2561	2631	2873	3027	3446	2724	3135	2605	2377	2269	2027
Op. Sat.	Gašinci	767	833	783	899	1108	1196	1187	1272	1216	1149	1097	1069	934	893
	Satnica	740	899	941	1091	1340	1332	1219	1322	1334	1463	1502	1521	1527	1730
Ukupno općina Satnica		1507	1732	1724	1990	2248	2528	2406	2594	2550	2612	2599	2590	2461	2623
Općina Semeljci	Kešinci	918	901	957	1146	1271	1183	1205	1266	1379	1384	1372	1208	1022	977
	Koritna	740	703	749	883	927	992	1024	1066	1191	1172	1301	1269	1135	1045
	Lipovac	-	-	-	-	19	24	20	109	66	92	144	109	60	74
	Mrzović	513	672	688	834	860	886	865	1007	985	944	1081	950	749	686

		1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
	Semeljci	1058	1161	1150	1402	1506	1646	1628	1677	1786	1726	1869	1731	1533	1509
	Vrbica	419	639	586	745	798	841	827	895	803	811	860	930	763	763
	Ukupno općina Semeljci	3720	4076	4130	5010	5381	5572	5569	6020	6210	6129	6627	6197	5262	5054
Op. Striz.	Merolino	-	-	-	-	-	42	55	53	46	98	148	48	8	1
	Strizivojna	1157	1261	1173	1314	1305	1383	1385	1518	1813	1956	2267	2810	2651	2727
	Ukupno općina Strizivojna	1157	1261	1173	1314	1305	1425	1440	1571	1859	2054	2415	2858	2659	2728
Op. Viškovci	Forkuševci	273	309	338	441	513	544	518	548	454	483	524	494	527	525
	Viškovci	789	868	851	1023	1064	1210	1219	1245	1447	1519	1673	1463	1272	1261
	Vučevci	332	375	386	429	449	478	501	519	570	533	593	537	458	368
	Ukupno općina Viškovci	1394	1552	1575	1893	2026	2232	2238	2312	2471	2535	2790	2494	2257	2154
	Ravničarska ukupno	10072	11535	11643	15200	16383	17414	17393	19059	18776	19264	20014	19019	17005	16506
Općina Drenje	Borovik	103	144	109	105	115	141	138	160	-	56	66	39	9	1
	Bračevci	330	375	331	413	554	570	592	694	587	625	673	532	376	227
	Bučje	122	145	154	177	247	269	278	295	278	283	242	195	146	122
	Drenje	439	641	705	698	724	809	766	780	813	856	810	801	759	777
	Kučanci	186	212	148	197	343	267	321	323	332	346	338	302	253	214
	Mandičevac	-	-	-	618	647	590	656	683	510	591	449	402	358	348
	Paljevine	154	207	166	254	281	335	366	341	337	331	361	311	258	247
	Podgorje	206	240	211	239	259	394	389	470	202	220	185	186	137	563
	Potnjani	388	436	430	539	618	655	635	765	673	678	678	737	621	78
	Preslatinci	260	238	221	288	355	383	392	442	425	413	383	288	193	191
	Pridvorje	347	557	535	411	440	551	468	546	426	401	383	347	304	245
	Slatiņnik	482	536	582	776	812	856	808	889	534	520	477	466	394	312
	Ukupno općina Drenje	3017	3731	3592	4715	5395	5820	5809	6388	5117	5320	5045	4586	3808	3375
	Borojevci	74	83	81	103	95	103	97	126	92	112	81	18	-	-
	Breznica	125	154	113	135	166	292	312	347	325	326	294	252	212	197
	Čenkovo	185	234	213	257	263	379	329	413	161	174	136	75	21	9

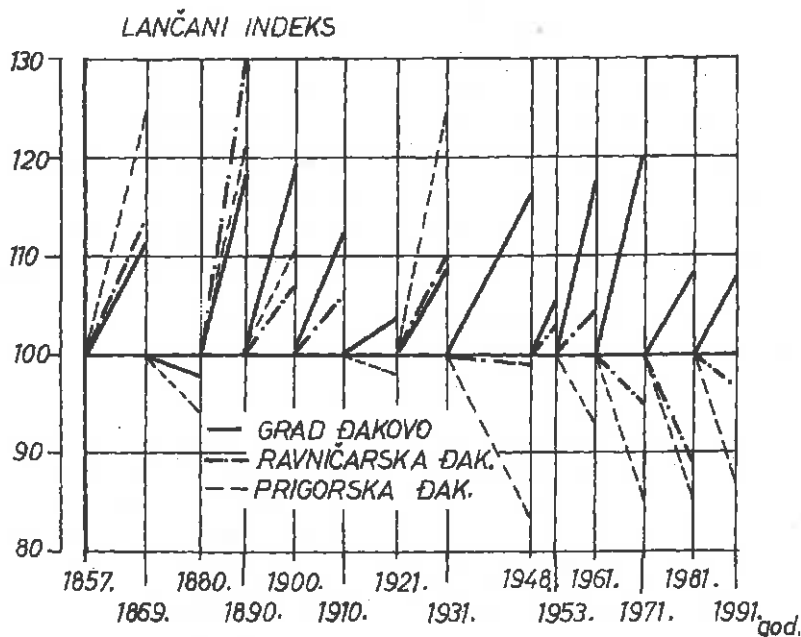
	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	
Općina Lev. Varoš	Lev. Varoš	347	423	401	431	481	582	598	679	585	538	584	522	381	344
	Majar	385	417	340	352	401	555	572	654	598	569	463	349	270	219
	Milinac	59	80	79	95	117	142	127	165	116	147	150	109	97	64
	Musić	247	309	239	290	292	349	493	433	301	309	274	205	150	102
	Ovčara	-	-	-	-	-	-	-	-	293	303	289	218	111	83
	Paučje	245	335	350	396	450	483	459	541	152	159	160	131	112	89
	Ratkov Dol	137	130	125	146	130	154	140	154	130	135	113	66	55	46
	Sl. Vlast	340	371	310	411	448	584	556	606	519	540	481	385	261	255
Ukupno općina Lev. Varoš	2144	2536	2251	2616	2843	3623	3683	4118	3252	3312	3025	2330	1670	1378	
Općina Trnava	Dragotin	125	149	161	190	262	326	304	337	358	362	373	340	343	290
	Hrkanovci	272	289	248	238	285	357	403	1036	681	710	616	413	325	288
	Kondrić	152	235	223	218	305	289	331	367	372	393	399	331	406	364
	Lapovci	385	535	514	563	528	654	604	709	651	652	643	553	501	400
	Svetoblažje	219	233	170	196	240	293	314	333	354	340	293	255	207	139
	Trnava	537	808	819	930	926	1031	1067	1144	1255	1208	1092	894	780	725
Ukupno općina Trnava	1690	2249	2135	2335	2546	2950	3023	3926	3671	3665	3416	2846	2562	2206	
Prigorska ukupno	6851	8516	7979	9666	10784	11393	11515	14432	12040	12297	11486	9762	8040	6959	
Đakovštinska ukupno	24292	28290	27706	34477	38509	41570	42172	47906	45514	49290	52340	54270	52349	52967	

Izvor: Korenčić, M., »Naselje i stanovništvo SR Hrvatske 1857-1971«.
 Rezultati popisa stanovništva 1981. i 1991.

U tijeku 19. st. Đakovština je bila imigracijski prostor, prostor doseljavanja koji je privlačio svojim plodnim oranicama i velikim šumama. Povećanje stanovništva u pedesetogodišnjem periodu od 1857. do 1810 pokazuje indeks povećanja od 171,12. U periodu do Prvog svjetskog rata Đakovština kao i čitava Slavonija (indeks 1910/1857. je 158,43) je prostor doseljavanja Nijemaca, Čeha, Slovaka i Mađara iz ostalih agrarno gusto naseljenih dijelova Austro-Ugarske Monarhije. Jako je doseljavanje i Hrvata iz drugih dijelova Hrvatske i BiH. No, moramo spomenuti i vrlo visoki mortalitet dojenčadi, tuberkulozu i epidemiju kolere posebno izraženu u periodu 1869.-1880.

Grafikon 2. – Stopa porasta stanovništva prema glavnim dijelovima Đakovštine (stopa indeksa na bazi 1857=100)

Grafikon 3. – Indeks kretanja stanovništva prema prethodnom popisu stanovništva po pojedinim dijelovima Đakovštine

U slijedećih pedesetak godina, u razdoblju 1910.-1961. indeks porasta je 125,9 ili 25,9 %. Na slabiji porast utjecala su dva svjetska rata s mnogobrojnim žrtvama, tuberkuloza, epidemija gripa i iseljavanje.

Prema rezultatima posljednjeg službenog popisa stanovništva od 31. ožujka 1991. god. na području Đakovštine živjelo je 52.957 st. od čega čak 29.493 st. ili 55,69% na području administrativne jedinice grada Đakova. U ravničarskom dijelu zabilježeno je 16.519 st. ili 31,66% , a u prigorskom dijelu samo 13,15%.

Posebno je uočljivo da prigorska Đakovština danas ima stanovnika kao i pri prvom popisu 1857. godine. U uvjetima kada je poljoprivreda bila glavna grana privređivanja, do 1960., to je agrarano gušće naseljen prostor s obzirom na veličinu posjeda i kvalitetu zemljišta. Depopulacijske karakteristike prigorskog dijela mogu se pratiti već od 1948. g., a označene su smanjenjem broja stanovnika iz popisa u popis iako je u poslijeratnom periodu bio još vrlo visok prirodni priraštaj. Maksimum stanovništva prigorska Đakovština je imala popisom 1931. g. i iznosio je 14.432 st. Od te popisne godine stalno opada broj stanovnika. Tome je pridonio Drugi svjetski rat i poslijeratni period koji nije ponudio ništa osim ekstenzivne poljoprivrede koja nije imala moć zaustavljanja iseljavanja domaćeg stanovništva, niti je ograničena poljoprivredna osnova mogla privući neko novo stanovništvo. Sve tri općine prigorske Đakovštine imale su veliki pad stanovništva nakon Drugog svjetskog rata i danas imaju samo 53% st. iz 1953. god. Smanjenje u tom razdoblju najveće je u općini Levanjska Varoš gdje danas živi samo 53% st. u odnosu na 1953. god. U povoljnijoj situaciji je općina Trnava sa 60% st. iz 1953. i općina Drenje sa 63% st. iz iste godine.

Od tri općine prigorske Đakovštine najveći pad stanovništva ima općina Levanjska Varoš koja je maksimum stanovništva imala 1931. god. i iznosio je 4.118 stanovnika. U tom periodu područje općine Levanjska Varoš bilo je izoliran ekstenzivno poljoprivredni kraj s malim iskorištavanjem i zapošljavanjem u šumi, nepovezan s Đakovom, a isto tako ni s Požegom i Brodom. Nakon rata do danas skoro su potpuno izgubljena sela uglavnom na obroncima Dilja kao Čenkovo, Milinac, Paučje i Musić. Općina Levanjska Varoš je najbrže gubila stanovništvo zbog nedostatka ceste i nemogućnosti povezivanja s L. Varoši, kao potencijalnim lokalnim centrom i Đakovom. Ovdje se potvrdilo da kod emigracijskih procesa najprije odlazi stanovništvo iz udaljenih i izoliranih sela, koje u prijelazu iz agrarnog u industrijsko društvo ne nalaze mogućnosti egzistencije u svome mjestu. Stanovništvo odlazi u Osijek, Đakovo i ostale veće centre bivše Jugoslavije.

Općina Drenje ima malu prednost zadržavanja i doseljavanja stanovništva zbog svoje vinogradarske tradicije od 18. st. jer je pružala mogućnost zapošljavanja i dopunskog rada na crkvenom vlastelinstvu. Ono je bilo okosnica doseljavanja stanovništva do Prvog svjetskog rata, a nakon Drugog svjetskog rata veliki privlačni faktor za ostanak stanovništva bilo je zaposlenje u PIK-u. Ovdje imamo jasno izraženu polarizaciju naselja i to na jednoj strani Drenje kao centar PIK-ovih

službi. Maksimum stanovništva Drenje je imalo 1953. god., 856 st., a blagi pad stanovništva ima zbog prirodnog prirasta i stalnog polaganog priliva doseljenoga stanovništva. Emigracijski procesi selo Potnjane su kasnije zahvatili jer su imali bolja poljoprivredna zemljišta i veći broj poljoprivrednih domaćinstava s maksimumom 1971. s 737 st. Drugu krajnost predstavljaju sva ostala naselja općine Drenje koja su samo u periodu od 1953. do 1971. izgubila više nego polovinu stanovništva.

Općina Drenje od 1953. god. iz popisa u popis ima sve manje stanovnika. Indeks porasta 1991./1953. iznosi 63,4 tj. 1991. god. ima samo 63% st. iz 1953. A u apsolutnim brojevima s 5.320 st. pada na 3.375 st.

Analogno topografskom smještaju Drenja na prijelazu krndijskog pobrđa u ravnjak smještena je i Trnava na prijelazu istočnih obronaka Dilja u ravnjak, na južnim padinama Zlatarovca. Općina Trnava sa svojih šest pripadajućih naselja ima ukupno 2.214 st. i čini samo 4% st. Đakovštine. Prostor prati tendenciju kretanja stanovništva prigrorske Đakovštine posebno nakon Drugog svjetskog rata kada iz popisa u popis gubi stanovništvo tako da 1991. god. živi samo 60% stanovništva iz 1953. Jako iseljavanje rezultat je izoliranog i udaljenog položaja sela u kojima je aktivno stanovništvo bilo vezano za PIK Đakovo i šumariju. Dugo su bili bez ceste, a predaleko od Đakova i Slavenskog Broda da bi općina zadržala veći broj dnevnih migranata. Prirodni priraštaj nije uspio nadoknaditi snažnu emigraciju pa i ova općina ima karakter depopulacijskog prostora.

Jasno se uočavaju sa stopostotnim i većim gubitkom u periodu 1953./1991. pravoslavna sela Svetoblažje i Hrkanovci. Pravoslavci su ovdje doseljeni krajem 17. st. u vrijeme nastanka Vojne krajine. Mlado stanovništvo tih sela brže je i lakše napuštalo svoja ognjišta budući da je većina njih imala rodbinu u većim gradskim centrima što im je pomoglo u bržem donošenju odluke o odlasku.

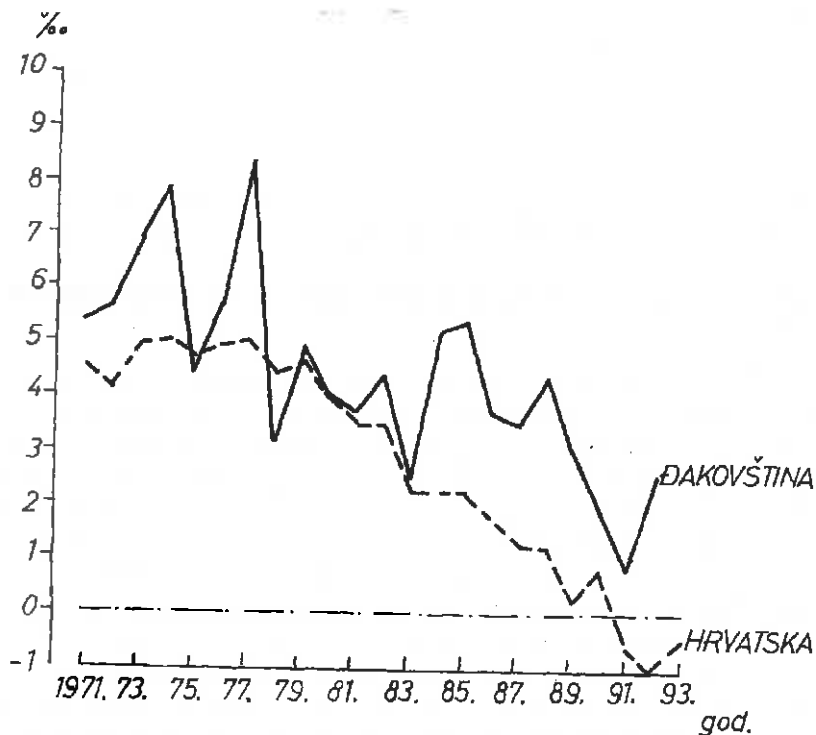
Ravničarska Đakovština je viši, ocijediti prostor s kvalitetnijim i prostorno većim zemljištima od prigrorske, prostor koji je u prošlosti bio privlačan za doseljavanje i predstavljao je agrarnu sigurnost, a ocijeditije je od savske nizine na jugu i dravske na sjeveru. Moramo imati u vidu da su u prošlosti bili neregulirani tokovi i hidrološke prilike puno nesigurnije nego danas. Sve do najnovijeg perioda to je bio prostor stalnih imigracija stanovništva.

Od 1857. god. kada je na ovom prostoru zabilježeno 10.072 st. izmjenilo se mnogo struja useljavanja. Propadanjem domaćeg seoskog stanovništva i zadruga, koje se potkraj 19. st. i početkom 20. st. nisu mogle održati i prijeći sa samoopskrbne poljoprivrede na noviji tip poljoprivrede, više okrenut tržištu zbog neobrazovanosti stanovništva i pomanjkanja sredstava, doseljava i jeftino kupuje njihovu zemlju sve više Nijemaca, uglavnom iz Vojvodine, koji su na višem stupnju tehnologije obrade zemlje i imaju kapital. Osim Nijemaca do Drugog svjetskog rata i poslije dolazila je sezonska radna snaga iz BiH i mnogima od njih Đakovština je postala mjesto stalnog boravka.

Prirodno kretanje stanovništva

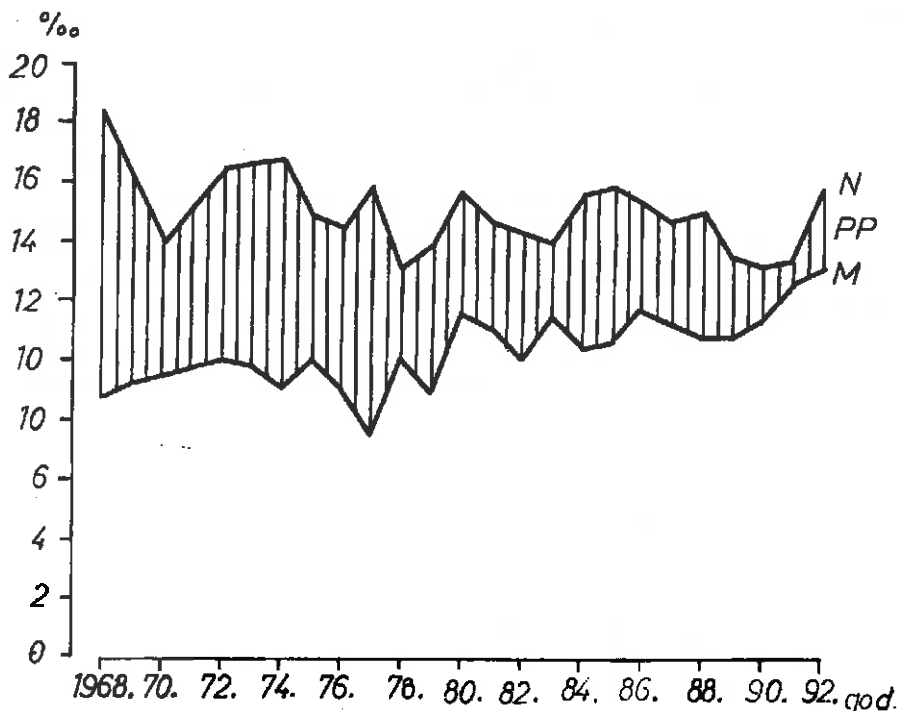
Iz kretanja broja stanovnika Đakovštine 1857./1991. vidljiv je stalni porast stanovništva do 1971. god. koji je rezultat prirodnog kretanja stanovništva (natalitet, mortalitet, prirodni priraštaj, fertilitet, smrtnost dojenčadi) i migracijskih kretanja. S obzirom na prirodno kretanje stanovništva Hrvatsku zovemo »demografskim ranjenikom« jer ima karakteristike razvijenih zemalja (niska stopa nataliteta, visoka stopa mortaliteta i ujednačeno niska stopa prirodnog priraštaja), a po svojoj gospodarskoj razvijenosti daleko je od europskih zemalja.

Kretanje stope nataliteta Đakovštine stalno je veća od stope nataliteta Hrvatske. Povećana stopa rađanja karakteristika je svih emigracijskih prostora. Stopa mortaliteta kreće se u granicama Hrvatske, a stopa prirodnog priraštaja stalno je veća nego stopa Hrvatske, ali također s tendencijom pada do 1991. Od 1992. god povećana je stopa rađanja kao posljedica ratnih prilika i početka provođenja pronatalitetne politike Hrvatske.

Graffikon 4. – Prirodni priraštaj Đakovštine i usporedba s Hrvatskom u periodu 1971.-1992.

Neposredno iza Drugog svjetskog rata Đakovština je imala prirodni priraštaj od 13% što je bilo iznad prosjeka Hrvatske i regije, a osnova mu je bio visok natalitet 29-30%, a isto tako visoka stopa mortaliteta od 15-17%.

Grafikon 5. – Prirodno kretanje stanovništva Đakovštine u periodu 1968.-1992.

U razdoblju od 1954.-61. povećan je prirodni priraštaj i iznosi 15-16% i posljedica je intenzivnih imigracija jer je doseljavalo mlado stanovništvo, koje je osnivalo obitelji, i mlade obitelji. Prestankom jakih imigracija smanjuje se natalitet a posebno je bila kritična 1975. s 4,3% prirodnog priraštaja što je bilo ispod republičkog i regionalnog prosjeka 1991. godine. Hrvatska je po prvi puta imala negativno prirodno kretanje (-0,6%), tj. više je stanovništva umrlo nego se rodilo i taj trend je nastavljen uz smanjenje broja rođenih tijekom 1992. i 1993.god. Stanovništvo Đakovštine nikada nije došlo do negativne stope prirodnog priraštaja iako je stopa Đakovštine te kritične godine bila 0,8%. Stopa rađanja 1992. g. u Hrvatskoj smanjena je s 10,8% na 9,8% iz 1991.god., a stopa rađanja u Đakovštini popela se s 13,4% u 1991. g. na 15,7% u 1992. To je velika prednost stanovništva Đakovštine u odnosu na prosjek Hrvatske. Negativne i vrlo male stope prirodnog priraštaja obilježja su već više desetaka godina u razvijenim zemljama zapadne Europe, desetak godina u zemljama u tranziciji i tradicionalnim obiteljskim

zemljama južne Europe. Pregled prirodnog kretanja u apsolutnim brojevima po općinama i dijelovima Đakovštine 1993.-1994.god. kazuje nam povećanje broja rođenih i povećan prirodni priraštaj. Najizraženiji prirodni priraštaj je u gradu Đakovu što je i za očekivati s obzirom na broj i strukturu stanovništva. Nizinska Đakovština u cjelini ima povećan broj rađanja i prirodni priraštaj. Općina Gorjani i Punitovci imaju veći broj umrlih i pravi su prostor s tendencijom izumiranja stanovništva. Ovu vrlo zabrinjavajuću situaciju svakako bi trebalo dalje istražiti i objasniti. Povećanje broja rođenih od 1992. god. karakteristika je svih poratnih perioda, a isto tako i početka provođenja pronatalitetne populacijske politike. U općini Levanjska Varoš nema povećanja broja rođenih zbog poremećene dobne strukture, tj. smanjenog broja žena u fertilnom razdoblju, te prirodni priraštaj postaje još negativniji. Niske stope nataliteta suočavat će nas i s praktičnim problemima u budućnosti (nedostatak radne snage, organiziranje školske nastave, prometne veze).

Potvrđuje se pravilo većine seoskih sredina Hrvatske da danas nemaju ni prostu biološku obnovu iako su u prošlosti bile temelj reprodukcije stanovništva.

Tablica 3. – Prirodno kretanje stanovništva Đakovštine (APS) po općinama 1993. i 1994.

OPĆINA	GOD.	N	M	PP
Grad ĐAKOVO	1993.	412	289	123
	1994.	488	286	202
GORJANI	1993.	22	36	-14
	1994.	25	37	-12
PUNITOVCI	1993.	25	25	-
	1994.	20	26	-6
SATNICA	1993.	31	21	10
	1994.	35	22	13
SEMELJCI	1993.	71	56	15
	1994.	87	49	38
STRIZIVOJNA	1993.	43	28	15
	1994.	61	41	20

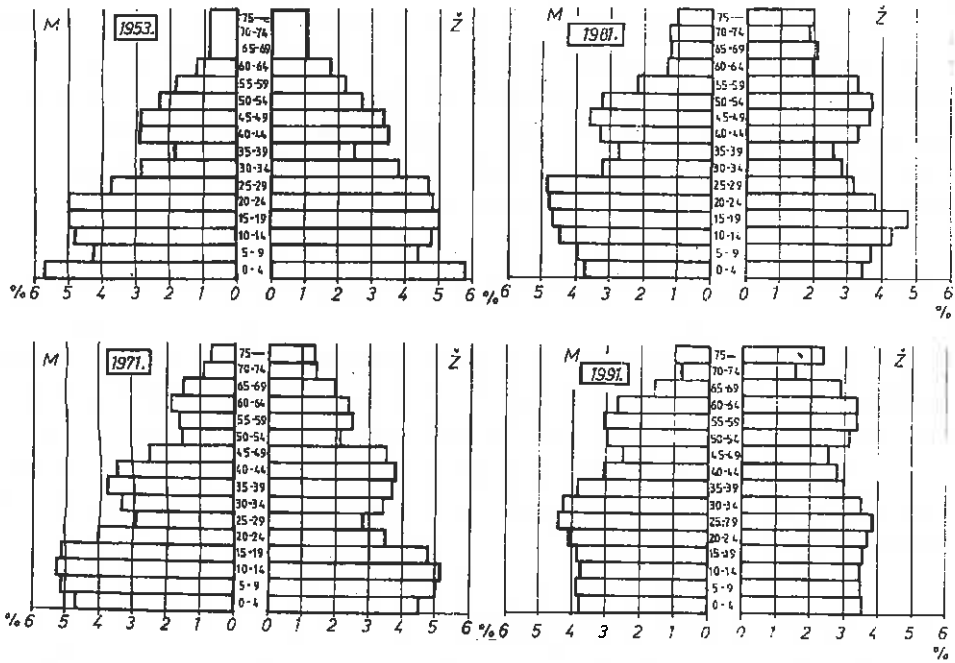
OPĆINA	GOD.	N	M	PP
VIŠKOVCI	1993.	35	27	8
	1994.	27	20	7
UKUPNO NIZINSKA	1993.	227	193	34
	1994.	255	195	60
DRENJE	1993.	34	46	-12
	1994.	45	40	5
LEVANJSKA VAROŠ	1993.	18	21	-3
	1994.	14	22	-8
TRNAVA	1993.	26	32	-6
	1994.	39	34	5
UKUPNO PRIGORSKA	1993.	99	99	-21
	1994.	96	96	2
ĐAKOVŠTINA UKUPNO	1991.	712	671	41
	1992.	831	694	137
	1993.	717	581	136
	1994.	841	577	264

Izvor: Priopćenja o prirodnom kretanju stanovništva Hrvatske 1991.-1994.

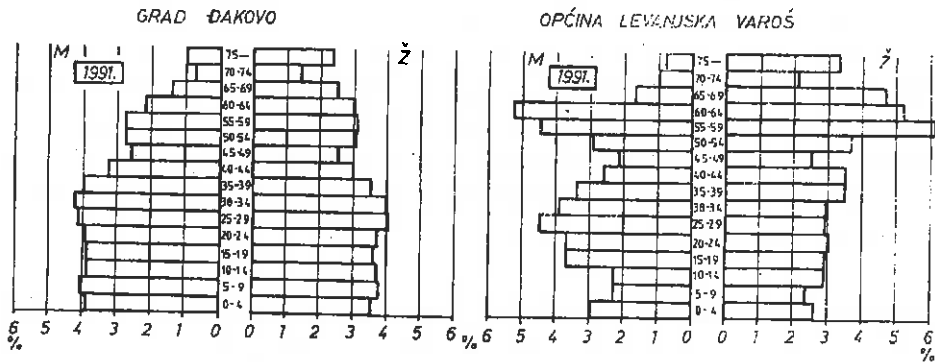
Dobno-spolna struktura (struktura stanovništva po dobi i spolu)

Struktura stanovništva po dobi i spolu pokazuje prošlost, sadašnjost i budućnost stanovništva nekog kraja, regije i države. Đakovština je 1953. g. imala ekspanzivni tip dobno-spolne strukture sa širokom bazom, tj. imala je najveći udio mladog stanovništva. No, posljedice Drugog svjetskog rata su jake i uočljive, te je piramida okrnjena u dobnoj skupini 0-14 god. zbog smanjenog broja rađanja u ratnim prilikama, a također je vidljivo smanjenje u dobnim skupinama 30-39 god. zbog poginulog mladog stanovništva u II. svjetskom ratu.

PROMJENE DOBNO – SPOLNE STRUKTURE STANOVNIŠTVA ĐAKOVŠTINE

NEUJEDNAČENA DOBNO – SPOLNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Grafikon 6. – Dobno-polna struktura stanovništva Đakovštine

Tijekom slijedećih popisa ratni gubici se mogu stalno pratiti. Smanjen natalitet već je uočljiv u popisu 1971. god. kada dolazi do smanjenja osnovice, tj. stanovništva u godištimama od 0-5 god. Popisni rezultati 1991. god. daju ne baš sjajnu sliku dobnno-spolne strukture stanovništva, ali u odnosu na stanovništvo Hrvatske ono je nešto povoljnije. Smanjena baza je osobina razvijenih zemalja koje godinama imaju ujednačen broj rađanja. U mladim godištimama je veći udio muškog stanovništva. Posebno se ističe manjak ženskog i višak muškog stanovništva u udajno-ženidbenoj skupini (20-29 god.) u seoskim sredinama, a posljedice su lakšeg odlučivanja ženskog stanovništva na odlazak iz sela.

Muško stanovništvo je više vezano za svoje gospodarstvo, teže napušta selo jer je u pitanju egzistencija i strah od budućnosti, te financijsko-materijalne mogućnosti i psihicke spremnosti stvaranja doma svojoj obitelji u novoj sredini. Uglavnom zbog tih razloga više muškog stanovništva u udajno-ženidbenoj skupini ostaje kod kuće. Taj trend nastavlja se i u godištimama 35-39, 40-44. U starijim godištimama, nakon 50 godina starosti, vidljiv je veći udio ženskog stanovništva kao posljedica većeg umiranja muškog stanovništva (zbog nepovoljnog i teškog života i rada na polju).

U usporedbi grafikona polarizacijskih prostora grada Đakova i općine Levajska Varoš, uočljiv je manji udio mladih godišta u općini Lev. Varoš, te vrlo velik udio dobnih skupina iznad 50 god. života. U općini Đakovo taj udio starog stanovništva nije tako izrazit, ali je vidljiva veća zastupljenost ženskog stanovništva kao u općini Lev. Varoš. Veću zastupljenost žena u starijim dobnim skupinama tumačimo, osim umiranja muškog stanovništva, i prvim migracijama selo - grad u kojim je više sudjelovalo i otišlo muško stanovništvo. Žensko stanovništvo se kasnije uključivalo u te migracije i daleko je lakše napuštalo selo. Situacija u prigrorskoj Đakovštini u slijedećem popisu bit će još dramatičnija jer oko 16% stanovništva dobi 50-60 god. prelazi u dobnu skupinu starog stanovništva. Tek 13% stanovništva 10-20 godina prelazi u dobnu grupu zrelog stanovništva. No može se imati u vidu da će dio tog mladog stanovništva otići iz svojih domova.

Iz pregleda udjela glavnih dobnih skupina u popisima godina 1953.-1991. vidljivo je da stanovništvo Đakovštine doživljava brzo starenje. Već 1981. stanovništvo Đakovštine bilo je na pragu starenja, tj. imala je manje od 35% mladog stanovništva i čak više od 15% stanovništva starijeg od 60 godina.

Tablica 4. – Velike dobne skupine po općinama 1991. (u%)

Općina	Mlado 0 – 19	Zrelo 20 – 59	Staro 60 i više
Grad Đakovo	30.36	55.08	14.56
Gorjani	24.90	51.73	23.38
Punitovci	29.49	53.91	16.60
Semeljci	27.00	54.21	18.79
Satnica	31.75	53.77	14.15
Strizivojna	31.90	52.11	15.99
Viškovci	29.81	53.92	16.26
Ravničarska ukupno	28.99	53.43	17.58
Drenje	25.05	54.51	20.45
Lev. Varoš	22.00	53.72	24.28
Trnava	27.54	52.89	19.57
Prigorska ukupno	25.24	53.83	20.93

Izvor: Rezultati popisa 1991.

Tablica 5. – Udio triju glavnih skupina u ukupnom stanovništvu Đakovštine u periodu 1953.-1991.

	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Mlado 0 – 19	40.08	39.46	39.20	33.71	29.24
Zrelo 20 – 59	51.23	51.12	48.63	53.54	54.39
Staro 60 i više	8.69	9.42	12.74	12.74	16.31

Izvor: Rezultati popisa 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.

No, to je svakako povoljnija situacija od prosjeka Hrvatske koja ima visok stupanj ostarjelosti stanovništva s 26% mladog stanovništva i 8% starog stanovništva.

Najstarije stanovništvo ima Prigorska Đakovština u kojoj je svaki peti stanovnik stariji od 60 godina. Najveći udio starog stanovništva ima općina Lev. Varoš. Ako usporedimo broj domaćinstava i broj stanovništva 1991. i 1953. proizlazi da u 1991. ima 73% broj domaćinstava iz 1953. i samo 56% stanovništva iz 1953. Stanovništvo se smanjilo u većem postotku (odlazak mladog stanovništva), a posljedice su mnogobrojna staračka domaćinstva.

Tablica 6. – Broj i veličina domaćinstava u popisnim godinama

OPĆINA	BROJ DOMAĆINSTAVA					VELIČINA DOMAĆINSTAVA				
	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Grad Đakovo	4.665	5.632	6.534	7.552	8.479	3.8	3.7	3.9	3.6	3.4
Gorjani	690	826	710	684	636	4.1	3.6	3.5	3.1	3.0
Punitovci	723	675	638	643	609	4.3	3.9	3.7	3.5	3.3
Sathica	826	848	623	650	678	3.2	3.0	4.2	3.8	3.8
Semeljci	1.530	1.744	1.635	1.535	1.560	4.1	3.8	3.8	3.4	3.2
Strizivojna	532	613	695	685	745	3.9	3.9	4.1	3.9	3.6
Viškovci	719	795	718	682	687	3.5	3.5	3.5	3.3	3.1
Ravničarski ukupno	5.020	5.051	5.019	4.879	4.915	3.8	3.6	3.8	3.5	3.4
Drenje	1.392	1.420	1.299	1.199	1.107	3.8	3.6	3.5	3.2	3.0
Lev. Varoš	807	829	694	570	485	4.1	3.6	3.4	2.9	2.8
Trnava	894	900	802	740	685	4.1	3.8	3.5	3.5	3.2
Prigorska ukupno	3.093	2.795	2.795	2.509	2.277	4.0	3.6	3.5	3.2	3.1
Đakovština	12.768	14.284	14.940	14.940	15.671	3.9	3.7	3.8	3.5	3.4

Izvor: Rezultati popisa st. 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.

Opći tip kretanja stanovništva i migracijska bilanca

Opći tip kretanja stanovništva proizlazi iz popisom utvrđenog broja stanovništva i prirodnog kretanja stanovništva. Razlika između njih predstavlja prostornu pokretljivost stanovništva, tj. migracijsku bilancu i pokazatelj je društvenih zbivanja i gospodarskog razvoja nekoga kraja, pa razlikujemo imigracijske i emigracijske prostore. Imigracijski prostori vežu starosjedilačko stanovništvo i privlače svojim gospodarskim prednostima novo, uglavnom, mlado stanovništvo drugih područja. Emigracijski prostori su prostori iseljavanja i gubljenja stanovništva. Tradicionalni emigracijski prostori Hrvatske su Lika, Gorski Kotar, otoci, Zagora, a unazad zadnjih dvadesetak godina emigracijski krajevi postaju i prostori bivšeg useljavanja stanovništva. Đakovština je upravo jedan od tih prostora.

Đakovština u poslijeratnom periodu ima stalno negativan migracijski saldo, tj. stalno bilježi manje stanovnika na popisima nego što bi bilo za očekivati na osnovi visokog prirodnog priraštaja.

Tablica 7. – Migracijska bilanca đakovačkog kraja

Popisno razdoblje	Broj stanovnika		Promjena	Prirodni priraštaj PP=N-M	Očekivani broj st. prema pr. priraštaju	Migracijski Saldo	Opći tip kretanja stan.
	Početkom razdoblja	Krajem razdoblja					
1953.-1961.	49942	53007	3065	5947	55889	-2882	E1*
1961.-1971.	53007	54032	1025	5718	58725	-4693	E1
1971.-1981.	54032	52349	-1683	3047	57079	-4730	E2**
1981.-1991.	52349	52985	509	1967	54316	-1358	E1

*E1 – MIGRACIJA – kao opći tip kretanja st. – povećanje broja st. u međupopisnom periodu, pozitivan je P.P., nefativna migracijska bilanca

**E2 – DEPOPULACIJA – kao opći tip kretanja st. smanjenost u međupopisnom periodu, uz pozitivan P.P. i još veći negativni migracijski saldo

Izvor: Rezultati popisa st. 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.

Prilopćenje o prirodnom kretanju stanovništva Hrvatske 1953.-1994.

Visok negativni migracijski saldo rezultat je vrlo velikog egzodusa, tj. odlaska stanovništva iz ovog kraja. Visoki egzodus smanjivala je stalna imigracija, uglavnom iz BiH, tako da Đakovština u odnosu na druga područja Hrvatske nije postala prostor izrazite depopulacije i izumiranja kao Gorska Hrvatska, otoci, Moslavačko-bilogorsko područje, zapadno slavonsko i širi zagrebački pojas.

Velik udio doseljenog stanovništva u ukupnom stanovništvu ukazuje na tradiciju imigracije u Đakovštini iako je od 1971. god. prisutan trend smanjivanja udjela doseljenog stanovništva. Kod doseljenog stanovništva raste udio preseljenih unutar same Đakovštine i to su uglavnom preseljenja iz sela u Đakovo. Neprivlačnost Đakovštine u industrijskom društvu vidi se i u stalnom smanjenju udjela doseljenih iz drugih općina Hrvatske i drugih republika. Posebno je zanimljiv podatak za 1981. godinu kada je u Đakovštini bilo 6.316 osoba doseljenih iz BiH ili 27,5% od ukupnog broja doseljenih, a u ukupnom stanovništvu to je bilo 12,06% doseljenih iz BiH. Doseljavanje je bilo vezano za područje grada Đakova i ravničarske Đakovštine.

Tablica 8. – Domородno i doseljeno stanovništvo Đakovštine u popisima godina 1971., 1981., 1991.

	1971	1971	1981	1981	1991	1991
	APS.	%	APS.	%	APS.	%
Ukupno st.	54032	100	52349	100	52954	100
Domородno	28726	53,16	29412	56,18	29767	56,21
Doseljeno	25306	46,84	22937	43,82	23187*	43,79
iz drugog mjesta iste općine	7994	32,10	8007	34,91	9071	39,48
iz druge općine	9591	38,51	7334	31,97	7139	31,07
iz druge republike	7318	29,39	7596	33,12	6765	29,45

* Zajedno sa st. doseljenim iz inozemstva i nepoznatog

Izvor: Rezultati popisa 1971., 1981., 1991.

Pregled doseljenog stanovništva prema vremenu doseljenja 1991. god. ukazuje na najveći postotak doseljenog stanovništva u periodu od 1946. - 1960. koje je doseljavalo na ovaj prostor u sklopu poslijeratnih migracija selo-grad i agrarnih migracija iz pasivnih krajeva ili agrarno gusto naseljenih. Nakon 1971. god. trend doseljavanja je relativno manji i uglavnom je vezan za preseljenje iz okolice Đakova u samo Đakovo.

Tablica 9. – Doseljeno stanovništvo prema godini doseljenja po popisnim godinama

Godina doseljenja	1961.*	1971.	1981.	1991.
1940. i ranije	4774	3391	1958	1353
1941.-1945.	2002	1571	1111	924
1946.-1960.	15532	9694	6790	5810
1961.-1970.	-	10336	6275	5316
1971.-1980.	-	-	5713	4403
1981.-1991.	-	-	-	4431
Ukupno doseljenih**	22308	25306	22937	23187

* bivše općine Đakovo i Lev. Varoš bez Strizivojne

** Ukupno s nepoznatom godinom doseljenja

Izvor: Rezultati popisa st. za 1961., 1971., 1981., 1991.

Zaključak

U periodu od zadnje popisne godine 1991. Hrvatska je prošla mnoge teške trenutke u kojima je došlo do još većih demografskih problema. U Đakovštini sela vjerojatno i dalje gube stanovništvo, a povećava se stanovništvo Đakova.

Nakon iznesenih vitalnih karakteristika stanovništva Đakovštine, nameće se pitanje zaustavljanja takvih kretanja i pitanje revitalizacije sela. Ako pod pojmom revitalizacije podrazumijevamo oživljavanje autohtonih djelatnosti nekog kraja, a u našem slučaju to je poljoprivredna proizvodnja, i uz težnju kretanja k pozitivnim demografskim procesima dolazimo do nedoumice i pitanja: Je li ta revitalizacija praktično moguća ili je samo neko teorijsko predviđanje? To svakako ovisi o današnjoj strukturi, budućem prirodnom priraštaju i ponašanju državnih tijela koja se bave tom problematikom.

U dosadašnjoj praksi Hrvatske vidjelo se da su prostori revitalizacije uvijek šira gradska područja, naselja uz prometnice, te obalna i otočna područja. Iz toga vidimo da će i dalje pozitivno demografski napredovati naselja zbog svoje blizine Đakovu i položaju na magistralnoj cesti, a to su Piškorevci, Kuševac, Ivanovci, Široko Polje, Selci i Satnica Đakovačka. Ona su i do sada jedina u Đakovštini imala povećanje stanovništva u periodu 1981.-1991. Revitalizacija će biti teorija u prigorskom dijelu, a posebno u demografski najugorženijoj općini Levanjska Varoš, koja će i dalje gubiti stanovništvo bez obzira i na mogući pozitivan uspjeh populacijske politike jer neće imati tko radati.

Za čuvanje životnosti ovih naših sela, posebno na ravnjaku, potrebno je poboljšati infrastrukturu i dobro se povezati s Đakovom i Osijekom. Slobodno vrijeme ljudi u seoskim sredinama potrebno je oplemeniti jer ruralno područje s kulturnim i socijalnim siromaštvom ne zadovoljava potrebe sve obrazovanijeg i informiranijeg stanovništva na selu. No, svakako je važno i stvaranje dobre materijalne osnove za ostanak i vezivanje za rodno selo. Uz to bit će vrlo važno i novo vrednovanje rada u poljoprivredi koje ovisi od države.

Literatura

Friganović, A. M. (1992.), Promjene u dinamici i stanovništva Hrvatske 1981.-1991. kao posljedica urbanizacije, *Geografski glasnik* 54, Zagreb, 63-74.

Friganović, A. M. i Živić D. (1994.), Regionalne različitosti i problemi kretanja stanovništva Hrvatske 1948.-1991., *Geografski glasnik* 54, Zagreb, 63-74.

Šterc, S., Problemi i demografski aspekti ruralizacije ruralnih naselja u Hrvatskoj, Društvena istraživanja 1/1992.

Vresk, M. (1988.), Neka obilježja urbanizacije Istočne Slavonije, Geografski glasnik 50, Zagreb, 33-44.

Wertheimer-Baletić, A. (1993.), Stanovništvo Vukovara i vukovarskog kraja, Globus, Biblioteka Posebna izdanja, Zagreb, 1-240.

Živić, D. (1995.), Temeljne značajke razvoja narodnosne strukture Istočne Hrvatske, Geografski horizont 1, Zagreb, 16-29

Izvori

Korenčić, M. (1979.), Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857.-1971., Djela JAZU, knjiga 54, Zagreb.

Priopćenje o prirodnom kretanju stanovništva Hrvatske po naseljima. Dokumentacija 881, RZSRH, Zagreb 1994

Rezultati popisa: 1953., 1961., 1971., 1981., 1991.

SUMMARY

SHORT SURVEY OF SOME FEATURES AND PROBLEMS OF THE POPULATION OF ĐAKOVO AND ĐAKOVO-AREA

On the basis of natural and social characteristics the text deals separately with the problems of piedmont-region municipalities and separately with the problems of plains-region municipalities in Đakovo-area along with the town itself. Defined and studied problems of the population in Croatia were applied on the population of Đakovo and the surrounding area using gathered statistical data in both original and revised form.